

Серія «Початкова школа. Мій конспект»
Заснована 2008 року

Харків
Видавнича група «Основа»
2014

УДК 37.016
ББК 74.263
В67

Володарська М. О.

В67 Українська мова. 3 клас. II семестр (за підручником М. С. Вашуленка, О. І. Мельничайко, Н. А. Васильківської) / М. О. Володарська, А. І. Настенко, Л. І. Охрій, О. М. Пілаєва. — Х. : Вид. група «Основа», 2014. — 128 с. — (Серія «Початкова школа. Мій конспект»).

ISBN 978-617-00-2128-1.

Посібник містить орієнтовне календарне планування та розробки уроків української мови в 3 класі (II семестр) для шкіл з українською мовою навчання, складені відповідно до вимог нової навчальної програми (К. : Видавничий дім «Освіта», 2012) за підручником М. С. Вашуленка, О. І. Мельничайко, Н. А. Васильківської (К. : Видавничий дім «Освіта», 2013).

Задля зручності використання всі розробки розміщені на відривних аркушах. Поля для записів дозволять творчому вчителю, користуючись запропонованим у посібнику матеріалом, скласти власні плани-конспекти уроків курсу.

Для вчителів початкової школи.

УДК 37.016

ББК 74.263

Навчальне видання

Серія «Початкова школа. Мій конспект»

ВОЛОДАРСЬКА Марина Олександрівна,
НАСТЕНКО Антоніна Іванівна,
ОХРІЙ Людмила Іванівна
ПІЛАЄВА Олена Михайлівна

УКРАЇНСЬКА МОВА.

3 КЛАС. II СЕМЕСТР

*(за підручником М. С. Вашуленка, О. І. Мельничайко,
Н. А. Васильківської)*

Головний редактор *Ю. С. Бардакова*

Редактор *О. В. Грабар*

Відповідальний за видання *Ю. М. Афанасенко*

Технічний редактор *О. В. Лебедева*

Коректор *О. М. Журенко*

Підписано до друку 15.05.2014. Формат 84×108/16.

Папір газет. Друк офсет. Гарнітура Шкільна.

Ум. друк. арк. 13,44. Замовлення № 14-06/16-05.

ТОВ «Видавнича група «Основа»

61001, м. Харків, вул. Плеханівська, 66

тел. (057) 731-96-33

e-mail: office@osnova.com.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

ДК № 2911 від 25.07.2007 р.

© Володарська М. О., Настенко А. І.,
Охрій Л. І., Пілаєва О. М., 2014

© ТОВ «Видавнича група «Основа», 2014

ISBN 978-617-00-2128-1

ЗМІСТ

Орієнтовне календарне планування	5
Частини мови	7
<i>Урок 65.</i> Загальне поняття про частини мови. Зіставлення частин мови за їх значенням, питаннями та роллю в реченні	7
<i>Урок 66.</i> Логічні вправи на розрізнення слів за родовими і видовими ознаками та за смисловими групами у межах кожної частини мови	11
<i>Урок 67.</i> Добирання спільнокореневих слів, які належать до різних частин мови, та розрізнення їх за питаннями, значенням, роллю в реченні, за зв'язком з іншими словами	13
<i>Урок 68.</i> Загальне поняття про іменник. Іменники, що означають назви істот, неістот	15
<i>Урок 69.</i> Власні та загальні іменники. Велика буква у власних іменниках	19
<i>Урок 70.</i> Урок розвитку зв'язного мовлення. Як писати листи	21
<i>Урок 71.</i> Закріплення навичок написання власних і загальних іменників	25
<i>Урок 72.</i> Поняття предметності на прикладах іменників, утворених від прикметників	27
<i>Урок 73.</i> Поняття предметності на прикладах іменників, що означають дію	29
<i>Урок 74.</i> Рід іменників: чоловічий, жіночий, середній	31
<i>Урок 75.</i> Вправи на визначення роду іменників. Родові закінчення іменників	33
<i>Урок 76.</i> Урок розвитку зв'язного мовлення. Переказ тексту за планом та опорними словами	35
<i>Урок 77.</i> Змінювання іменників за числами. Іменники, що вживаються лише в однині або лише у множині	37
<i>Урок 78.</i> Змінювання іменників за відмінками	39
<i>Урок 79.</i> Зв'язок іменника з іншими словами в реченні за допомогою закінчень та прийменників. Розбір іменника як частини мови	41
<i>Урок 80.</i> Урок розвитку зв'язного мовлення. Складання казки за уявою на тему «Як подорожує краплинка води»	45
<i>Урок 81.</i> Узагальнення за темою «Іменник»	49
<i>Урок 82.</i> Перевірна робота за темою «Іменник»	51
<i>Урок 83.</i> Загальне поняття про прикметник. Значення прикметників у мовленні	53
<i>Урок 84.</i> Зв'язок прикметників з іменниками	55
<i>Урок 85.</i> Зв'язок прикметників з іменниками	57
<i>Урок 86.</i> Урок розвитку зв'язного мовлення. Письмове висловлювання про ситуації з життя класу	59
<i>Урок 87.</i> Змінювання прикметників за числами і за питаннями у сполученні з іменниками	61
<i>Урок 88.</i> Змінювання прикметників за родами у сполученні з іменниками. Родові закінчення прикметників	63
<i>Урок 89.</i> Прикметники-синоніми, прикметники-антоніми. Використання їх у зв'язних висловлюваннях	65
<i>Урок 90.</i> Розбір прикметника як частини мови	67

Урок 91. Уживання прикметників у прямому і переносному значеннях	69
Урок 92. Урок розвитку зв'язного мовлення. Твір — опис людини з використанням порівнянь	71
Урок 93. Спостереження за вживанням прикметників у загадках	73
Урок 94. Вправи на засвоєння різних форм прикметників у сполученні з іменниками	75
Урок 95. Закріплення знань про прикметник як частину мови	77
Урок 96. Перевірна робота. Диктант	79
Урок 97. Аналіз перевіркої роботи. Дієслово. Загальне поняття про дієслово	81
Урок 98. Урок розвитку зв'язного мовлення. Стилий переказ	83
Урок 99. Зв'язок дієслова з іменником у реченні. Складання речень за малюнками	85
Урок 100. Спостереження за влучним добром дієслів автором тексту для змалювання подій, явищ	87
Урок 101. Дієслова-синоніми. Розпізнавання дієслів у реченнях	89
Урок 102. Дієслова-антоніми. Роль дієслів-антонімів у реченнях	91
Урок 103. Уживання дієслів у переносному значенні	93
Урок 104. Урок розвитку зв'язного мовлення. Перевірна робота. Письмовий переказ	95
Урок 105. Спостереження за вживанням дієслів у мовленні	97
Урок 106. Час дієслова. Перевірна робота. Усний твір	99
Урок 107. Змінювання дієслів за часами	101
Урок 108. Дієслова, що виражають незавершену і завершену дію	103
Урок 109. Дієслова, що виражають незавершену і завершену дію. Перевірна робота. Списування	105
Урок 110. Урок розвитку зв'язного мовлення. Складання тексту-міркування «Чому ластівки відлітають першими»	107
Урок 111. Вправи на творення і вживання дієслів теперішнього, минулого і майбутнього часу у власних висловлюваннях. Перевірна робота. Аудіювання	109
Урок 112. Перевірна робота. Диктант	113
Урок 113. Аналіз перевіркої роботи. Написання <i>не</i> з дієсловами. Розбір дієслова як частини мови	115
Урок 114. Закріплення знань про часові форми дієслова. Перевірна робота за темою «Дієслово»	117
Повторення вивченого за рік	119
Урок 115. Повторення вивченого про звуки і букви. Позначення м'якості приголосних звуків перед <i>о</i> знаком м'якшення. Апостроф	119
Урок 116. Урок розвитку зв'язного мовлення. Редагування текстів	121
Урок 117. Повторення вивченого про текст	123
Урок 118. Повторення вивченого про частини мови	125
Урок 119. Узагальнення і систематизація знань учнів	127

ОРІЄНТОВНЕ КАЛЕНДАРНЕ ПЛАНУВАННЯ

№ з/п	Тема уроку	Дата
Частини мови		
65	Загальне поняття про частини мови. Зіставлення частин мови за їх значенням, питаннями та роллю в реченні	
66	Логічні вправи на розрізнення слів за родовими і видовими ознаками та за смисловими групами у межах кожної частини мови	
67	Добирання спільнокореневих слів, які належать до різних частин мови, та розрізнення їх за питаннями, значенням, роллю в реченні, за зв'язком з іншими словами	
68	Загальне поняття про іменник. Іменники, що означають назви істот, неістот	
69	Власні та загальні іменники. Велика буква у власних іменниках	
70	Урок розвитку зв'язного мовлення. Як писати листи	
71	Закріплення навичок написання власних і загальних іменників	
72	Поняття предметності на прикладах іменників, утворених від прикметників	
73	Поняття предметності на прикладах іменників, що означають дію	
74	Рід іменників: чоловічий, жіночий, середній	
75	Вправи на визначення роду іменників. Родові закінчення іменників	
76	Урок розвитку зв'язного мовлення. Переказ тексту за планом та опорними словами	
77	Змінювання іменників за числами. Іменники, що вживаються лише в однині або лише у множині	
78	Змінювання іменників за відмінками	
79	Зв'язок іменника з іншими словами в реченні за допомогою закінчень та прийменників. Розбір іменника як частини мови	
80	Урок розвитку зв'язного мовлення. Складання казки за уявою на тему «Як подорожує краплинка води»	
81	Узагальнення за темою «Іменник»	
82	Перевірна робота за темою «Іменник»	
83	Загальне поняття про прикметник. Значення прикметників у мовленні	
84	Зв'язок прикметників з іменниками	
85	Зв'язок прикметників з іменниками	
86	Урок розвитку зв'язного мовлення. Письмове висловлювання про ситуації з життя класу	
87	Змінювання прикметників за числами і за питаннями у сполученні з іменниками	
88	Змінювання прикметників за родами у сполученні з іменниками. Родові закінчення прикметників	
89	Прикметники-синоніми, прикметники-антоніми. Використання їх у зв'язних висловлюваннях	
90	Розбір прикметника як частини мови	
91	Уживання прикметників у прямому і переносному значеннях	
92	Урок розвитку зв'язного мовлення. Твір — опис людини з використанням порівнянь	
93	Спостереження за вживанням прикметників у загадках	
94	Вправи на засвоєння різних форм прикметників у сполученні з іменниками	
95	Закріплення знань про прикметник як частину мови	
96	Перевірна робота. Диктант	

№ з/п	Тема уроку	Дата
97	Аналіз перевірної роботи. Дієслово. Загальне поняття про дієслово	
98	Урок розвитку зв'язного мовлення. Стислий переказ	
99	Зв'язок дієслова з іменником у реченні. Складання речень за малюнками	
100	Спостереження за влучним добором дієслів автором тексту для змалювання подій, явищ	
101	Дієслова-синоніми. Розпізнавання дієслів у реченнях	
102	Дієслова-антоніми. Роль дієслів-антонімів у реченнях	
103	Уживання дієслів у переносному значенні	
104	Урок розвитку зв'язного мовлення. Перевірна робота. Письмовий переказ	
105	Спостереження за вживанням дієслів у мовленні	
106	Час дієслова. Перевірна робота. Усний твір	
107	Змінювання дієслів за часами	
108	Дієслова, що виражають незавершену і завершену дію	
109	Дієслова, що виражають незавершену і завершену дію. Перевірна робота. Списування	
110	Урок розвитку зв'язного мовлення. Складання тексту-міркування «Чому ластівки відлітають першими»	
111	Вправи на творення і вживання дієслів теперішнього, минулого і майбутнього часу у власних висловлюваннях. Перевірна робота. Аудіювання	
112	Перевірна робота. Диктант	
113	Аналіз перевірної роботи. Написання <i>не</i> з дієсловами. Розбір дієслова як частини мови	
114	Закріплення знань про часові форми дієслова. Перевірна робота за темою «Дієслово»	
Повторення вивченого за рік		
115	Повторення вивченого про звуки і букви. Позначення м'якості приголосних звуків перед <i>о</i> знаком м'якшення. Апостроф	
116	Урок розвитку зв'язного мовлення. Редагування текстів	
117	Повторення вивченого про текст	
118	Повторення вивченого про частини мови	
119	Узагальнення і систематизація знань учнів	

ЧАСТИНИ МОВИ

Дата _____

Клас _____

Урок 65. ЗАГАЛЬНЕ ПОНЯТТЯ ПРО ЧАСТИНИ МОВИ. ЗІСТАВЛЕННЯ ЧАСТИН МОВИ ЗА ЇХ ЗНАЧЕННЯМ, ПИТАННЯМИ ТА РОЛЮ В РЕЧЕННІ

Мета: відновити і закріпити знання учнів про слова — назви предметів, ознак, дій; ознайомити з поняттями «частини мови», «іменник», «прикметник», «дієслово»; формувати вміння розрізняти частини мови, правильно вживати їх у мовленні; розвивати вміння аналізувати, систематизувати мовні явища; виховувати любов до рідного слова.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

Сьогодні у нас незвичайний урок,
Сьогодні ми зробимо ще один крок
В країну відому, в країну чудову,
Що так нас чекає й збагачує мову.

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАТЬ

1. Бесіда

- Як ви провели зимові канікули?
- Якими цікавими справами вам довелося займатися?

2. «Попрацюймо разом!»

- Розшифруйте слова: *миза, ніжсаакн, урубляк, роньСнігука.*
- Що називають ці слова? (*Предмети*)
- На які питання вони відповідають? (*Хто? що?*)
- Опишіть ці предмети.
- Які дії вони можуть виконувати?

3. Робота за таблицею

- Розгляньте таблицю.

Частини мови		
Іменники	Прикметники	Дієслова
слова, які називають предмети	слова, які називають ознаки предметів	слова, які називають дії предметів
<i>Хто? Що?</i>	<i>Який? Яка? Яке? Які?</i>	<i>Що робить? Що зробить?</i>
птах ліс	сонячний сонячна сонячне сонячні	світить буде світити

— Що означають слова, які відповідають на питання *хто? що?* (*Назви предметів*)

— Що означають слова, які відповідають на питання *який? яка? яке? які?* (*Назви ознак предметів*)

— Що означають слова, які відповідають на питання *що робить? що зробить?* (*Назви дії предметів*)

4. Каліграфічна хвилинка

— Запишіть каліграфічно питальні слова та усно доберіть до них приклади.

Хто? що? який? яка? яке? які? що робить? що зробить?

III. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ, МЕТИ УРОКУ

— Сьогодні на уроці ви дізнаєтесь, яку назву мають усі ці частини мови. Ви будете вчитися розрізняти їх і правильно вживати їх у мовленні. А допоможе нам у цьому подорож до країни Морфології.

IV. СПРИЙМАННЯ Й УСВІДОМЛЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Подорож до країни Морфології

— В одному царстві, яке називають Морфологія, жили різні частини мови.

Не задумавсь, звідкіль оті у нашій мові злитки золоті?

Як намистинки диво калинове — частини мови!

Який співець, поет, який письменник

уперше слово вигадав — іменник?

Іменник! Він узяв собі на плечі

велике діло — визначати речі,—

ім'я, найменування і наймення:

робота, біль, і радість, і натхнення.

Ну, а візьмемо назву — дієслово,

само підказує, що діє слово!

Ще й прикладу на нього не навів,

а вже до півдесятка дієслів!

Прикметник дасть іменнику-предмету

якусь його ознаку чи прикмету.

Частини мови! Назви наче й звичні,

полюбиш їх — красиві, поетичні!

Хто ж так назвав оці частини мови?

Назвали вчені. Й підхопив народ!

Д. Білоус

— Як учені назвали частину мови, яка дає словам імена?

— Як учені назвали частину мови, яка дає іменнику-предмету якусь його ознаку чи прикмету?

— Що вам підказує назва *дієслово*?

2. Ознайомлення з новими термінами «іменник», «прикметник», «дієслово» (с. 111)

— Які слова ми називаємо іменниками, прикметниками, дієсловами?

3. Первинне закріплення (вправа 261, с. 112)

— Прочитайте текст.

— Поясніть, як ви зрозуміли його назву.

— Випишіть з тексту в три стовпчики іменники, прикметники, дієслова.

— Знайдіть у тексті слова, які не відповідають на питання.

— Назвіть ці слова.

4. Ознайомлення з теоретичним матеріалом (с. 112)

— Чому прийменники і сполучники належать до службових частин мови? (Тому що вони не відповідають на питання.)

Фізкультхвилинка

Гуси-лебеді летіли,

На лужку тихенько сіли,

Поклювали, походили,

Знялися та полетіли.

А внизу трава низенька-низенька,

Дерева високі-високі!

Вітер дерева колише-гойдає,

То вправо, то вліво їх нахиляє,

То вперед, то назад прогинає,

А гуси летять-відлітають,
А діти тихенько за парти сідають.

V. УЗАГАЛЬНЕННЯ Й СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ОТРИМАНИХ ЗНАНЬ

1. Пояснювальний диктант

Володя зайшов у клас. Він сів за парту. Дістав з портфеля книги і поклав на парту. Володя сидить з Марічкою.

— Підкресліть у тексті прийменники і сполучники.

2. Творча робота

— З поданих груп слів складіть речення і запишіть.

Зимонька, сніжна, прийшла. Сніжок, лапятий, падає. Калина, червона, пламеніє.

— Підкресліть у реченнях підмет і присудок.

— Якою частиною мови виражений підмет?

— Якою частиною мови виражений присудок?

VI. ПІДСУМОК УРОКУ

— З якими частинами мови ознайомилися?

— Що називається іменником?

— Що називається прикметником?

— Що називається дієсловом?

VII. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Вправа 262, с. 112. Вивчити правила, с. 111.

ДОДАТОК ДО УРОКУ 66

1. Перевірка домашнього завдання (вправа 262, с. 112)

— Прочитайте записаний текст.

— Яка його тема?

— Який заголовок дібрали до тексту?

— Які іменники виписали з тексту? Які прикметники, дієслова?

— Скільки знайшли сполучників? А прийменників? Назвіть їх.

2. Фронтальне опитування

— Які частини мови ви знаєте?

— Що називають іменником? прикметником? дієсловом?

3. Гра «Ти — мені, я — тобі»

Робота за сигнальними картками: іменник — І, прикметник — П, дієслово — Д.

Учитель називає слова, які належать до різних частин мови, а клас сигналізує картками.

4. Хвилинка каліграфії

Зз Зз Зз Зи За Зе Зл зв зр за аз зя

Зимонька завила, зразу загула,
Закружила, захазяйнувала,
Завітрила, засніжила, замела,
Землю заметілями заткала.

— Слово *зимонька* розберіть за будовою.

— Позначте префікси у словах, що позначають дію предмета.

— Підкресліть підмет.

— Скільки присудків належать до підмета *зимонька*?

ДОДАТОК ДО УРОКУ 67

1. Перевірка домашнього завдання (вправа 266, с. 114)

- Прочитайте доповнені речення.
- Які подібні речення про домашніх улюбленців ви склали?

2. Словниковий диктант

Кропива, агрус, кульбаба, ожина, м'ята, чоботи, черевики, хвилина, секунда, автомобіль.

- З одним зі слів на вибір складіть і запишіть речення.
- Визначте, до якої частини мови належать слова у вашому реченні.

Взаємоперевірка робіт.

3. Самостійна робота

- Запишіть подані групи слів, опустивши «четверте зайве».
- Дайте кожній групі узагальнену назву.

1 варіант

Книга, зошит, олівець, вулиця.
Зелений, синій, високий, червоний.
Сніг, дощ, стіл, град.

2 варіант

Дівчина, хлопець, вулиця, чоловік.
Хата, будинок, трактор, дім.
Жито, яблуко, овес, пшениця.

4. Проблемна ситуація

— Прочитайте слова і скажіть, що їх об'єднує і чим вони різняться між собою.

Зима, зимовий, зимувати.

(Спільне в усіх словах — корінь «-зим-». Різне — ці слова належать до різних частин мови.)

ДОДАТОК ДО УРОКУ 69

1. Перевірка домашнього завдання (вправа 279, с. 118)

- Прочитайте речення, в якому слово *сонце* буде головним членом речення.
- Прочитайте речення, в якому слово *сонце* буде другорядним членом речення.

Учні за бажанням розповідають складену казку про пташок і горобину.

2. Словникова робота

- Прочитайте правильно слова з таблиці на с. 120 підручника.
- Запишіть слова. Поставте в них наголос.
- Усно складіть речення з одним з цих слів.

3. Робота над деформованим текстом

- Складіть і запишіть речення.

гуси, лузі, На, паслися.

І, Юрась, дражнити, прутик, почав, взяв, гусей.

Зашипів, і, гусак, за, кинувся, Юрасем.

Закричав, і, хлопчик, втік.

- Підкресліть іменники, які відповідають на запитання *хто?*
- Доберіть заголовок до тексту.
- Чому слово *Юрась* пишеться з великої букви?
- Які ще слова можуть писатися з великої букви?